

TM Konferencia 2025. október 7. Veszprém „Mi és MI” - Együttműködés a mesterséges intelligenciával a munka világában

Az MI hatása az erkölcsi rezilienciára

Dr. habil. Tomka János, professor emeritus
70-333-1550; drjanos.tomka@gmail.com;
www.tomkajanos.hu

Kedves Gemini! A mesterséges intelligencia milyen hatással van az erkölcsi rezilienciára?

- A MI és TJ beszélgetése erről a témáról 2025.09.22-én
- MI: Mielőtt válaszolnék, szükségem van némi kiegészítő információra. Pontosan mi az a "moral resilience" (erkölcsi reziliencia)? Kérem, fejtsd ki a fogalmat, hogy pontos és releváns választ adhassak.
- TJ: Az erkölcsi rezililencia az a képesség, hogy ellent tudjuk állni korunk etikátlan nyomásainak, elkerüljük a meghasonlást saját etikai meggyőződésünk és valós helyzetekben hozott erkölcsi döntéseink között.

Mi az MI etikai alapelve?

- TJ: az emberek különböző etikai rendszerekben gondolkodnak - ha nem is mindig tudatosan. Ezek mindegyike egy-egy alapelvre épül, amely meghatározza, hogy mit tartunk jónak, helyesnek. Mi a Gemini etikai alapelve?
- MI: a Gemini alapvető etikai elve a felelősségteljes MI-fejlesztés, melynek legfőbb célja a társadalmi haszon maximalizálása és a károk minimalizálása
- TJ – MI vita az utilitarizmusról és a hibrid rendszerekről

Kedves Gemini! „Készíts egy PPT prezentációt...

- ... egy húszperces előadás támogatásához melynek címe: Az MI hatása az erkölcsi rezilienciára” (2026.10.03.)
- Az MI meglepően sokat fejlődött 11 nap alatt is
- Professzionális prezentációt készített – de úgy döntöttem, hogy nem azt fogom felhasználni

Kedves Gemini! Mi a véleményed az alábbi esetről?

- A történet eleje (Tomka János: Erkölcsi reziliencia – Etikai bátorság a szervezetekben és közösségekben; Harmat Kiadó – Luther Kiadó, 2025. 121-122. oldal)
 - Mi a véleményed a történet első feléről?
 - Mit tettél volna a szülők helyében?

MI válaszaiból

- A történet első fele, azaz a diáklány esete, egy rendkívül erős és plasztikus példa arra, hogyan rombolja le az erkölcsi rezilienciát a hiteltelenség és a képmutatás.
- „Nem érdemes becsületesen élni.” Ez a mondat az erkölcsi reziliencia összeomlásának drámai pillanata. A lány megérti: az általa tisztelt felnőttek világa jutalmazza a megtévesztést (hamis igazolás), és bünteti a becsületességet (szabályos kérvényezés). Ez a felismerés áthatja alá a továbbiakban a belső morális elkötelezettségét.
- A "Félelem kultúrája" vs. "Etikai Bátorság": Az osztályfőnök, feltételezhetően az igazgatói engedély elutasításától való félelemből vagy a felesleges munkától való ódzkodásból, nem áll ki a diákért. Ezzel ahelyett, hogy támogató közösség lenne, a rendszer a problémák elkerülésére tanít, nem pedig az etikai bátorságra.

MI válaszaiból (folyt.)

- Közvetlen kapcsolatfelvétel: A szülőknek azonnal közvetlenül fel kell venniük a kapcsolatot az igazgatóval (akár az osztályfőnök megkerülésével, ha ő az akadály). Az üzenet nem csak a kérelemről szólna, hanem az osztályfőnök reakciójának visszajelzéséről is.
- Tiszta kommunikáció az igazgatóval: A beszélgetés fókuszában nem feltétlenül az utazás engedélye, hanem a pedagógiai katasztrófa bemutatása állna: „Kedves Igazgató Úr/Hölgy, a lányunk sírva jött haza, mert azt érezte, a becsületes út értelmetlen. Az iskola szabályoknak megfelelő kéressel fordultunk Önhöz, de az osztályfőnök lényegében azt mondta, csalni kell, mert a rendszer nem működik. Kérjük, erősítse meg a lányunkban, hogy az egyházi gimnáziumban a becsületességnek van útja és értéke.”

A történet folytatása

- (Erkölcsei reziliencia 122. oldal)
 - Mi a véleményed az igazgató hozzáállásáról?
 - Mit tanácsolnál – utólag – az igazgatónak, hogy mit mondjon egy ilyen megkeresésre?

Mi válaszaiból a további kérdésekre

- „Az orvosi igazolások megfelelőségét nem tudják ellenőrizni”: Ezzel lényegében beismeri, hogy az intézmény elvesztette a harcot a csalással szemben, és inkább szemet huny a nyilvánvaló etikátlan magatartás felett (a "lesülve visszatérő" diákok), mintsem hogy belső vizsgálatot indítson vagy szigorúbban ellenőrizze a hiányzásokat. Ez a tolerancia az erkölcstelenség felé sodorja a rendszert.

Mi válaszaiból a további kérdésekre (folyt.)

Amit az igazgató mondjon:

„Továbbá szeretném felkérni a lányukat, hogy szülei támogatásával vegyen részt egy kisebb diákműhelyben, ahol megvizsgáljuk, hogyan erősíthetjük meg az iskola etikai szabályait, hogy a becsületes diákok ne érezzék magukat hátrányban. Köszönöm, hogy szembesítettek bennünket ezzel a hibával.”

MI: Negatív hatások az erkölcsi rezilienciára

- A felelősség elmosódása: ki a végső felelős?
Morális terhelés – az irányítás és az erkölcsi autoritás elvesztése: komplex etikai dilemmák
- Az etikai döntéshozatal automatizálása:
komplex etikai dilemmák feldolgozási képességének elvesztése
- A nyomás felgyorsulása: pl. a teljesítmény maximalizálására irányuló rendszerek készítése az etikai elveinkkel ellentétes cselekedetekre

MI: Pozitív hatások az erkölcsi rezilienciára

- Az etikai tudatosság növelése: segítség az etikai kockázatok azonosításához és megértéséhez
- Etikai döntéshozatali támogatás: hatalmas mennyiségű információ gyors elemzése segíthet az etikai dilemmák jobb megértésében, modellezheti az etikai döntések kimenetelét
- Támogató rendszerek: pl. MI-alapú virtuális asszisztensek segíthetnek eligazodni a betegellátás összetett etikai kérdéseibe ezzel csökkentve a morális stresszt

Milyen újabb etikátlan jelenségek várhatóak az MI elterjedésével? (joghallgatók szerint)

1. A csalások, különösen az MI segítségével elkövetett átverések drasztikusan növekedni fognak, és ennek következtében a megtévesztés természetessé válik, szokássá rögzül, sőt a közösségi normák közé is beépül.
2. A személyiséglopás gyakoribbá válik, halott emberek személyiségét továbbra is fenn fogják tartani.
3. A valódi, egymást – akár erkölcsileg – támogató közösségek nagyrészt meg fognak szűnni.
4. Általánossá válik az egyes emberek lejáratása hamisított kép- és hangfelvételekkel.
5. Növekedni fog az elbizonytalanodás: minek, kinek lehet hinni.

MI: Összefoglalva...

... az MI hatása az erkölcsi rezilienciára nagymértékben attól függ, hogyan használjuk. Bár fennáll a veszélye annak, hogy gyengíti az erkölcsi önállóságot, megfelelő tervezéssel és etikai keretekkel eszközként is szolgálhat az erkölcsi integritás megerősítésére a modern, technológiavezérelt világban.

TJ: Ehhez etikai tudatlanságunk beismerésére, óriási elköteleződésre és az etikusság árának megfizetésére való készségre van szükség.